

پرونده ساماندهی

طرح‌های ناقص و ناهماهنگ!

ساماندهی وضعیت موجود متوجه نواحی است که امروزه در محدوده خدمات شهری قرار گرفته‌اند اما در حوزه بهداشت، اقتصاد، فرهنگ، کالبدی و امنیت دچار مشکلات اساسی هستند، نحوه مواجهه با این حوزه‌ها به دو صورت ممکن است، حوزه‌های اساسی و حوزه‌های سهل الوصول، اصلاح کالبدی، اقتصاد و فرهنگ جز حوزه‌های اساسی هستند که در کوتاه‌مدت میسر نیستند اما با حل آن‌ها سایر مشکلات نیز قابل حل می‌شوند، باین حال حوزه‌های سهل الوصول حداقل کاری است که مسئولین می‌توانند انجام بدهند.

در حوزه بهداشت، مراقبت‌های فردی توسط وزارت بهداشت انجام می‌شود، راه‌اندازی پایگاه‌های سلامت در محلات و مراکز جامع سلامت از جمله اقداماتی است که انجام‌شده اما در حوزه بهداشت محیطی و آلاینده‌هایی همچون فاضلاب، هم‌جواری دام و انسان، زباله و غیره اقدامی نشده است که وزارت بهداشت رسماً آن را خارج از توان خود می‌داند، لذا دستگاه‌هایی مثل شهرداری، راه و شهرسازی، آب و فاضلاب و استانداری بایستی خود را مسئول وضع موجود بدانند و دست از بهانه ناهماهنگی بردارند.

در حوزه امنیت نیز استقرار یگان‌های انتظامی در قالب کلانتری یکی از راه‌حل‌های موجود است که علاوه بر اقتدار نیروی انتظامی نیاز به برنامه‌های تکمیلی دیگری نیز دارد، امنیت با برخورد قاطع با متخلفین و اقدامات کوچکی همانند ایجاد روشنایی مناسب، توزیع مناسب مراکز عمومی، استفاده از ظرفیت‌های مردمی بسیج در مناطق حاشیه‌نشین به وجود می‌آید.

در حوزه اصلاح کالبدی مهم‌ترین مانع موجود نبود شفافیت در اطلاعات زمین و مسکن در این مناطق و نامناسب بودن طرح‌های تفصیلی است، در حوزه رسمیت بخشی به اسناد، هزینه بالای حقوق شهرداری، آستان قدس و اوقاف مهم‌ترین موانع هستند.

نبود مدل مناسب بهسازی و نوسازی کالبدی مانع دیگر برای ساماندهی وضع موجود است، متأسفانه رویکردهای فعلی منجر به بازی برد برد مردم و دولت نشده است، تنها راه‌حل موجود سهم کردن خود مردم منطقه در برنامه‌ریزی، ارزش‌های افزوده ایجاد شده و اجرا است.

همچنین سید محمد پژمان رئیس سازمان ملی زمین و مسکن از راه‌اندازی سامانه آنلاین ثبت اطلاعات زمین در کشور و تشکیل یگان مستقل حفاظت از اراضی ملی داده است، پژمان درباره مسکن ارزان قیمت ایجاد واحدهای انبوه‌استیجاری را مطرح کرده است.

ناتوانی اقتصادی یکی دیگر از موانع پیشروی ساماندهی است، لذا لازم است، طرح‌های اقتصادی و اشتغالی مناسبی اجرا شود، طرح‌های فعلی به علت عدم نیازسنجی و نبود زنجیره‌های بعدی از قبیل فروش و توزیع شکست خورده است، متأسفانه نبود وحدت رویه بین دستگاه‌های مختلف علت اصلی این شکست است و ستادهای موجود هم نتوانستند این هماهنگی را ایجاد کنند

پرونده پیشگیری

اراده پیش شرط پیشگیری

هر چند علت به وجود آمدن حاشیه‌نشینی توسعه نامتوازن شهرها است که همانند یک سانتیفیو افراد ناتوان را به حاشیه پرت می‌کند و طرح‌های تفصیلی و جامع فی‌نفسه نمی‌توانند عارضه حاشیه‌نشینی را افزایش یا کاهش بدهند، چون اصولاً بسیاری از این طرح‌ها اجرا نمی‌شوند یا حتی تغییراتی زیادی در آن رقم می‌خورد. با این حال نمی‌توان از نقش طرح‌های جامع چشم‌پوشی کرد، کما این که در طرح‌های اولیه توسعه شهری که معروف به طرح‌های خازنی بوده‌اند متأسفانه رویکردهای اقتصادی و اجتماعی توسعه شهرها مورد غفلت قرار گرفته و توسعه نامتوازن شروع شد. نبود ارتباط بین اسناد پایین‌دستی مثل طرح‌های جامع با طرح‌های بالادستی همچون ناحیه شهری و آمایش موضوع دیگری است که همچنان همت مسئولین را برای حل شدن می‌طلبد، یکی از مهم‌ترین ابعاد پیشگیری حفاظت از حریم شهرها و استفاده از ظرفیت‌های موجود اقتصادی و طبیعی است که تعیین حریم شهرها به خاطر وجود منافع اقتصادی همچون وجود کارخانه‌ها و غیره یا بازی‌های سیاسی به صورت مناسبی رقم نمی‌خورد و قانون نیز پاسخی برای این مسئله ندارد، البته در این بین وزارت راه و شهرسازی به عنوان متولی اصلی بایستی در این زمینه پاسخگو باشد نه این که همچون دکتر حناچی تنها به بیان انتقاد بپردازد. برخی برای پیشگیری از حاشیه‌نشینی پیشنهاد تعیین چند منطقه در امتداد هر شهر اصلی را می‌دهند که هر کدام قاعده خاص خود را داشته باشد اما هر چه به تهران نزدیک می‌شوند هزینه‌ها بالاتر شود و هر چه به قطب‌های رقیب همچون زنجان و اراک نزدیک می‌شود، هزینه‌ها کاهش پیدا کند، این مسئله به نوعی تمرکززدایی از کلان‌شهرها است. با این حال در برخی شهرها مثل مشهد ۱۱ سال بلامتکلیفی طرح جامع و حریم شهر مشهد و سبب ایجاد حاشیه جدید در غرب مشهد شده که منجر به سوداگری زمین و از بین رفتن تنفسگاه شهر مشهد شده است، جدایی منطقه طریقه و شان‌دیز از شهرستان مشهد، منشأ این حاشیه جدید است. لزوم ایجاد توازن میان توسعه افقی و حفاظت از اراضی محدوده و حریم شهر یکی از الزامات پیشگیری از حاشیه‌نشینی است، در میان روستاهای اطراف کلان‌شهرها نیز بایستی مورد توجه قرار گیرند و برنامه‌های توسعه‌ای متناسب با هم‌جواری کلان‌شهرها برایشان در نظر گرفته شود، حفاظت از زمین‌های کشاورزی و موقوفه‌ها ابزار دیگری برای پیشگیری است که متأسفانه به علت ناهماهنگی و اعلام دیر هنگام به مراجع قضایی سبب شده است که زمین‌خواران و سودجویان بدون ضابطه اقدام به ساخت‌وساز کنند. وجود زمین‌خوارانی همچون تعاونی‌های دولتی یکی دیگر از علل به وجود آمدن حاشیه‌نشینی است که به علت عدم مدیریت زمین و پیچیدگی مالکیت (آستان قدس، اوقاف، شهرداری، منابع طبیعی، جهاد کشاورزی و دولت) در شهر مشهد، وضعیت بغرنجی به وجود آورده است.